

Adolf Prokůpek,

předseda Národní rady Československé v Praze a poslanec.

Po návratu do Prahy rád vyhovuji Vaší vlídné žádosti, bych stručně aspoň několika větami vzpomněl pro Památník Váš na zesnulého našeho někdejšího profesora z dob studií na Karlově universitě JUDra Albína Bráfa jako dlouholetého spolupracovníka Národní rady české v Praze.

Vskutku málo jest známa Bráfova nemalá ochota v pracích národních. Naše instituce vzpomíná na slavného rodáka třebského s upřímnou vděčností, ježto záslužná a pozhnaná byla tato jeho spolupráce v našem starém celonárodním ústředí svépomocném.

Mile nás překvapil roku 1905 jeho švagr univ. prof. JUDr. Bohuš Rieger sdělením, že po dohodě s prof. Bráfem věnují Národní radě české sto výtisků nového vydání Dějin českého národa od Frant. Palackého, jež jsme pak rozdělili českým knihovnám, hlavně v národně-smíšených územích vlastinových.

Z Bráfova podnětu z r. 1906 zřídila Národní rada česká při svém odboru zahraničním III. oddíl pro národnostní archiv, určený zvláště pro soustavné sledování všenněmeckého hnutí, usilujícího o imperialistické připojení částí koruny české k říši německé; sám vypracoval přesné direktivy a věnoval první publikace o hakatistických snahách. Dnes po změnách poválečných přetvořil se tehdejší archiv na širších základech v Národnostní archiv a museum Národní rady československé v Praze, Valentínská 1.

Dále budiž zde aspoň konstatována skvělá, pragmaticky a instruktivně psaná stať: Stanovisko Národní rady české v otázce našeho národohospodářského posílení (8 stran), vydaná po projednání odborem národohospodářským z usnesení Národní rady české v Praze z 18. ledna 1909. Zásady českého vlastenectví národohospodářského byly zde autoritativně prohlášeny a rozšířeny tehdy soustavně v zemích koruny české i v našem zahraničí počtem 30.000 výtisků. Právem možno doporučit toto tehdejší české credo národohospodářského života také dnes našemu odběratelstvu, obchodnictvu i českým bankám a jiným ústavům všeho druhu a posléze i úřadům našim. K úřednímu soupisu lidu koncem roku 1910 přistoupila tehdy národní rada česká s plným vědomím, že na základě tomto bude se po hroziící už tehdy světové válce (následkem prušáckého imperialismu směrem z Berlína do Bagdadu a následkem anexe Bosny a Hercegoviny, jakož hospodářské války anglicko-německé) měniti mapa Evropy. Při tom jsme chtěli býti co nejvíce konsolidováni a také jsme chtěli provésti důkaz, že naprosto nepřipustíme odtržení některých smíšených oblastí pohraničních od naší odvěké vlasti. V té chvíli opětně stánu podle našeho přání při pracích odboru NRC. pro národně-smíšená území vlastinová prof. dr. Bráf a napsal do publikace NRC. s pokyny pro sčítání lidu po

stránce národnostní velmi cenný úvodní referát: Význam soupisu lidu, kde velmi statečně se postavil na stráž věci národní a doporučil věrnost heslu Svůj k svému a Nedejme se! Podvody pro sčítání lidu tehdejší Deutscher Volksratem připravené byly tehdy Národní radou českou v této publikaci veřejně odhaleny a v 20.000 výt. rozšířeny všude po smíšených územích a především u všech c. k. úřadů, počínaje ministerstvem vídeňským a místodržitelstvími.

Podobně byl prof. dr. Bráf horlivě činný také v konkrétních jednáních Národní rady české, kde byl dlouhá léta až do své smrti 1. července 1912 členem ústředního výboru, vymínil si toliko, když byl ministrem, že nemůže chodit do schůzí naší instituce. Proto také bylo naše srdce upřímným bolem sevřeno, když došla truchlivá zpráva, že prof. Bráf odešel tam, odkud není návratu. Mnoho se změnilo od časů Bráfova života, nastaly netušené obrovské změny, jaké nepamatuje historie tisíciletí a z oceánu krve, slz a bídy válečné zrodila se čarovně obnova našeho národního státu, pro kterou pracovaly čtyři generace našeho národa s důvěrou, že bude uskutečněna někdy v daleké budoucnosti měrou daleko skrovnější. Jak šťasten byl by prof. dr. Bráf a všechny tři generace dřívější, počínaje od patriarchy Jos. Jungmana, kdyby se byl dočkal epochálního dne 28. října 1918 a potom světové mírové smlouvy Saint-Germainské a Trianonské!

Vážme si drahé naší obnovené svobody, ale zůstaňme vděční také všem těm, kdož za poměrů nepoměrně nepříznivějších pracovali poctivě a čestně, aby žily šťastně budoucí aspoň generace národa československého jako zdravá větev mocného bohdá Slovanstva!

Jos. Šamalík,
rolník a poslanec.

Vzpomínky na šlechtného muže.

Měl jsem příležitost poznati věhlasného učence národohospodářského prof. dra Bráfa v Praze na přednášce, kterou mne — tehdy mladého rolníka — cele uchvátil. Nebyla to jen hloubka myšlenek a názorů, ale právě způsob, jakým své myšlenky podával svým posluchačům.

Řada let uplynula — a já často vzpomínal na toto první setkání s mužem, jehož jsem si hluboce vážil.

Jakou radost jsem měl, když byl dr. Bráf jmenován ministrem zemědělství. Přišel pravý muž na pravé místo!

Jako tehdy říšský poslanec přišel jsem s ním často do styku. Hlavně prodnával jsem s ním otázku vybudování obecního vodovodu v mé rodné obci Ostrově u Macochy, na který povolil jako ministr zemědělství značnou státní podporu.

Dr. Bráf měl velmi rád vtipy. Čeští poslanci ho stále obklopovali a co kdo nového žertovného věděl, p. ministru zemědělství sděloval. A dr. Bráf se nenuceně smával a sám zas vtipy oplácel.

Byl to z míry dobrý člověk v osobním jednání a proto každý z nás s radostí k němu šel.

Připisuji těchto několik řádků vzpomínek na dra Bráfa jako důkaz vděčnosti za veškeru práci a snahu, pro náš zemědělský lid československý vykonanou. Škoda, že se tento upřímný vlastenec nedočkal naší samostatnosti! Jak by se byl právě v dobách převratových uplatnil.

Ferdinand Jirásek,
předseda Ústředního svazu čsl. družstev v Praze.

Prof. Dr. Albín Bráf jako sociální politik.

V roce 1908 vydána byla obsáhlá statistika o mzdových a pracovních poměrech dělnictva pekařského v Praze. Při této příležitosti požádáni byli jednotlivci jak z kruhů vědeckých, národohospodářských i uměleckých o vyjádření, do jaké míry uznávají za nutnou noční práci při řemesle pekařském a do jaké míry se tato jeví škodlivou.

Mezi jinými vyzván byl také zesnulý dvorní rada Dr. Albín Bráf, tehdy ministr orby. Vyhověl ochotně a napsal následující vyjádření:

Nevím, je-li noční práce pekařů nutna, mají-li výrobky jejich ráno býti obecenstvu dodávány v jakosti u pečiva hledané — ale ze zkušenosti vím, že jsou ubozí učňové pekařští, když po noční práci jistě ani nemají dost času ku spánku ve dne (musí roznášeti a pod.), tvorové nađe vše pomyšlení ubozí. Vidám je, jak si v nějakém koutku, na schodištích, v průjezdech, dvorech, schodech a pod. na chvilku hledí podřimnouti. Obraz ustrnutí hodný viděl jsem v pokračovací škole — víčka očí jim téměř padala jako pod tlakem závaží následkem únavy a nevyspání. Přišedše do teplejší školní světnice, ihned propadali spánku a sotva vzbuzení, opět usínali neb aspoň seděli s očima kalnými, duchem nepřítomni. Když mi na dotaz odpovídali, kolik času jim zbývá po noční práci a denní službě na spánek, nemohl jsem takřka věřit, že by byla možna taková bezohlednost. Neměl jsem ovšem možnost správnost udání zkoumati, ale hrozná ospalost učňů — zatím co jejich soudruzi z jiných povolání čile si v pokračovací škole vedli — zdála se potvrzovati jejich výroky. Tolik mohu říci ze zkušenosti. Že by se dala nalézt cesta, aby obecenstvo mělo ráno svůj dobrý chléb a nemusilo si své pochutnání kazit vědomím, že jiní za to na těle i na duchu trpí, není snad nemožno. Je-li nemožno, pak se musí zvyk obecenstva změnit.

Dr. Albín Bráf,
c. k. ministr orby a dvorní rada.

Z tohoto dobrozdání je zřejmo, jak vysoce humánním byl prof. Dr. Albín Bráf a jaké porozumění měl pro jedny z nejubožejších, pro dělnictvo pekařské. Třeba i nepřímo přispěl tak Dr. Albín Bráf k uskutečnění zákona, jímž je zakázána noční práce při řemesle pekařském.

Dr. Frant. Racek,
ředitel zemských úřadů v Brně.

Vzpomínám ...

Neměl jsem k zvěčnělému profesoru Dru Bráfovi užších vztahů, nýbrž styk můj s ním omezil se na pouhý styk posluchače s profesorem. Avšak i tu patří vzpomínka na zesnulého k nejkrásnějším z doby mých universitních studií.

Přednášky jeho z národního hospodářství byly nejzajímavějšími a vždy jsme se na ně těšili, neboť prof. Dr. Bráf přednášival způsobem velmi srdečným a přátelským a snažil se přednášky oživit a učiniti zajímavými četnými příklady z praktického života. Živě se pamatuji, jak poutavým způsobem vylíčil nám rozvoj techniky a výroby srovnáním stroje hodinek v dámském náramku s obrovskými přístavními zdvihadly, aneb jindy zase jak zajímavě seznámil nás se strojní výrobou punčoch, jehel a pod.

Přednášky jeho měly vůbec ráz velmi srdečný. Nikdy neviděli jsme na něm přísné tváře. I když jednou radikální část posluchačstva uvítala jej hlomozem pro jeho politické přesvědčení — nevím dnes již při jaké to bylo příležitosti — postoupil klidně do předu katedry, vyčkal, až nastalo utišení, a reagoval na demonstraci pouhými slovy: „Nemini pendeo“ a začal klidně přednášeti.

Jeho přímo otcovskou povahu poznali jsme nejlépe, když pozval nás někdy k seminárním cvičením nebo ke kolokviím do svého bytu v ulici Palackého, což činil velmi rád snad proto, aby nám poskytnul možnost poznati byt, v němž bydlil náš slavný otec národa. Již tato okolnost naplnila nás zvláštními pocity a dojmy, které pak byly zvýšeny pohostěním a laskavostí majitele bytu, který nebýval doma nikdy profesorem, nýbrž vždy jen přítelem a hostitelem. Odcházel jsme s vysvědčeními a nebyli jsme si vědomi, že jsme byli u zkoušky. V přátelském hovoru probrali jsme celou zkušební látku a hravě odpovídali na kladené otázky.

Vzpomínky na ty chvíle blaží podnes!

Jsem přesvědčen, že všichni bývalí posluchači prof. Dra Bráfa zachovají mu nehynoucí, čestnou, vděčnou a srdečnou vzpomínku.

Antonín Šíma,
státní ředitel veřejné obchodní školy pro jinochy
a dívky ve Dvoře Králové n. L.

Má vzpomínka na Dra A. Bráfa.

V r. 1910 suploval jsem na obchodní škole, nyní akademii v Kolíně n. L., když o prázdninách obdržel jsem podporu na cestu do Vídně, abych se spolusúčastnil devátého mezinárodního kongresu obchodních nauk. Do řady bohatých a vybraných přednášek, jež konány byly v tamní exportní akademii, vsunuta byla pořadatelstvem na den 13. září 1910 přednáška prof. Dra A. Bráfa na téma: Die Stellung der politischen Oekonomie an den Handelshochschulen und an den höheren Handelslehranstalten. Ačkoliv ve dnech předcházejících vystřídalo se již mnoho čelných řečníků a vědátorů a absolvována již řada přednášek, přece zájem znova oživil a návštěva velmi podstatně se zvýšila, když přiblížil se 13. září. Zvláště překvapila velmi početná, ba imponující účast posluchačů ze zahraničí. Vzpomínám, jak tehdy zmocnila se všech jakási zvláštní, radostná, skoro slavnostní nálada a jak zřejmě všichni se těšili, aby načerpali zase něco z toho pravého, bohatého zdroje Bráfova vědění, z té hluboké studnice vzácných a tak přesvědčujících názorů. Tehdy byla všechna místa plně obsazena; mnozí posluchači byli až z Mexika, Japonska, Číny, Turecka, Paraguay, Chile atd.

Krátce po deváté hodině objevila se na prahu posluchárny nevelká postava s jemně usměvavou tváří a vlídným pohledem. Byl to slavný náš učenec a nezapomenutelný učitel, věhlasný národohospodář prof. Dr. A. Bráf. Po několika slovech uvítání a nutných formalitách, strhuje již Bráf své posluchače k pozornému, spontánnímu a vděčnému naslouchání; zdálo se, že každé jeho slovo jako nezvratitelná pravda zasahuje a mocně obepíná všechny složky dané látky a že až příliš pevně zapadá do semknutých článků řetězů, v němž vzájemná souvislost a závislost všech příbuzných hospodářských jevů tak neúprosně se projevuje. Klidně promyšlené a tiše bez zastávek pronášené věty jakoby věštily novou epochu ve vědeckém badání. Přesvědčivá slova Bráfova příliš silně působila v hlubokém tichu na posluchačstvo a celá přednáška trvající téměř půldruhé hodiny velmi se líbila. Nasvědčoval tomu hlučný a spontánní potlesk, který nebral konce. Vždyť v prvých dnech se vystřídalo několik německých vysokoškolských profesorů, vědátorů velmi zvučného jména, ale snad ani jediný nebyl zároveň řečníkem v tak mistrovském slova smyslu, jako tomu bylo u Bráfa. Zahraniční hosté nepřestávali obdivovati, s jakou rutinou a hravou jemností zdolával Bráf i nejobtížnější úskalí v jazyku německém a s jakým bezvadným podáním zhostil se

svého úkolu i v odborných partiích nejsložitějších. Byla to také jediná přednáška, jíž se účastnil osobně tehdejší ministr vyučování, pozdější ministerský předseda hrabě Stürgh. Velmi vřele, se zjevným nadšením a uspokojením tiskl po přednášce Dru Bráfovi ruku a chvíli trvalo, nežli se rozloučili.

Neměl jsem později bohužel již nikdy příležitosti slyšeti přednášeti tohoto slovatného našeho učence zvuku nejryzejšího a vzpomínám proto aspoň této krásné a vzácné hodiny.

Praha 28. 11. 1901.

Vážený pane kolego!

Pane šlís jichov danyj upozornějí, že myslěný, na
čtených spisovatele organizace právo zřídněho Národního
ústavní, piron pomyšlův napuštění + stáncích Hlasu
Národním ze 14/10 1900 a 4/11 1903. Když se
o tím srovnal svůj článek z letovního Obzoru Národního
(číslo březnové) - dal by se asi ustrojiti úvodník. Já m
bylo ho rád napsal, ale po m tět přehlé, popyščen.
Prosim, aby se jedno mě přitoni vyjmavala. Však
kejdě, kdo více klíže prá, od toho by stěný Hlasu.

ve čtených idea byla nejím rozvímta. Já m dím.

upadně až přehlé mnoho, nyní je pro v
prospěšnějši, když se nebude myšlův jmeinem
mnoho blystet v novinách. Vy myjete kon-
statovati, že H. N., který jmeim z čerjku listin
jmeim. mect do denní chůbě stěný národního,.
má podstatnějši že by jmeim, který přehlé osrov.
ní myslěný nové by organizace.

V přátelské vřelosti

Snímek rukopisu Dra
Albína Bráfa.

Dopis Karlu Novotnému, redaktorovi „Hla-
su Národním“ při zřízení Národohosp. ústavu
při České akademii věd a umění v Praze.

Několik črt ze soukromého života Dra Albína Bráfa.

Bráf demokrat.

V dnešní době, kdy mnoho se mluví o demokracii, nebude zajisté bez zajímavosti vzpomenouti na Bráfa, jehož soukromý život podává nesčetné důkazy jeho skutečné demokratičnosti, již také z toho důvodu, že bylo dosti lidí, kteří jej pokládali za výslovného aristokrata.

Toto klamně mínění mělo původ asi v tom, že měl přátelské styky s tehdejší šlechtou. — Vznik tohoto přátelství se lehce pochopí, uváží-li se, že Bráf byl jako posluchač právnické fakulty instruktorem pro přípravu k státním zkouškám právnickým u princů Karla a Bedřicha Švarcenberka, u hraběte Fr. Černína, hr. Neipperga a jiných členů šlechtických rodin, kteří si Bráfa na trvale oblíbili a s ním v přátelském styku setrvali.

V pozdější době pak získal si Bráf srdečného přátelství maršálka Jiřího knížete Lobkovice, u něhož došel zvláštní obliby.

Nechci popírat, že styky tyto měly později určitý vliv na politické přesvědčení Bráfovo, resp. přijetí nabídnutého mu mandátu nesvěřenského velkostatku, ale jistě při tom nikdo nepopře, že v tomto postavení získal si Bráf o hospodářský rozvoj naší vlasti zásluh největších. Na tomto místě jest také podotknouti, že Bráf vyslovený Staročech a horlivý zastance punktací, jež znamenaly pád Riegra, tchána Bráfova, jistě by dosáhl plné satisfakce v dnešní době, ve které de facto punktace byly provedeny a k tomu ještě ve svobodném státě československém.

Ale přes tyto vysoké styky i přes přijetí mandátu velkostatkářů Bráf zůstal ve své povaze nezměněn, vždy prostý a dobrosrdečný. Jenom neznalost osoby Bráfovy omlouvá událost, o které jsem slyšel vypravovati od choti Bráfovy paní Libuše Bráfové-Riegrové. V roce 1905 totiž uradily se některé strany v studentstvu, že uspořádají demonstraci v Palackého ulici pod okny bytu prof. Dra Bohuše Riegra, který byl zásadně proti všeobecnému, rovnému volebnímu právu. A skutečně přišly. Bráf, jenž bydlel v prvním poschodí pod bytem svého švakra, uslyšev hluk vyhlédl z okna. A tu rozlehlo se volání: „Nadutý velkostatkáři!“ Samozřejmě, že toto a podobné volání u Bráfa, který kromě duševních statků

jinými neoplýval, i u choti jeho, jež stála rovněž u okna, vyvolalo úsměv na tvářích. Za tento úsměv dostalo se druhého dne choti Bráfové v určitém časopise titulu „zpučná žena Bráfova“. — Myslím však, že volání nebylo z úst studentů, neboť předpokládám, že přece museli jak Dra Riegra i Bráfa znáti, vždyť oba byli jejich profesory.

Jak Bráf demokraticky smýšlel, ukazuje tento případ: Druhého dne po obdržení hodnosti dvorního rady zastavil svého domovníka, zametajícího dvůr slovy: „Tak co máte nového, pane kolego?“ A znamená udivený výraz ve tváři jeho, vysvětluje Bráf: „Teď jsme přece kolegy, ja dvorní rada a vy spravujete také dvůr, tak co?“

V Roztokách u Prahy, ve svém letním sídle, na procházkách Bráf vždy rád se bavíval se zdejšími občany jakéhokoliv stavu i později jako ministr a slyšel jsem od mnohých, kteří s úctou na něho vzpomínají, vypravovati, že Bráf nečekaje na pozdrav sám je napřed pozdravoval a na rodiny jejich se vyptával. — Kdo potřeboval pomoci, nikomu jí nikdy neodmítl. — Mnoha lidem pomohl k slušnému postavení. Jistému dělníku z blízké továrny na výbušné látky, jenž si chtěl postavit vlastní dům, podepsal směnku jako ručitel, aby dosáhl potřebného úvěru. Ještě nyní, jak sám jsem svědkem, přicházejí k pí. Bráfové lidé potřební, které Bráf podporoval a odvolávají se na něho. Byla jich jistě veliká řada a Bráf nikdy neodřekl. Sám jsem byl účasten dobrodiní Bráfa, jehož přispěním bylo mně umožněno studovati gymnasium. Pamatuji se na jeho milý výraz ve tváři. Přišel jsem ukázati své první vysvědčení z gymnasia. Se mnou přišel nejstarší můj bratr, jenž po smrti mých rodičů, ač sám poměrně mlád, převzal starost o své mladší sourozence. Při svačině vyptával se nás Bráf na vše možné a při odchodu vtiskl mně do ruky, aby bratr neviděl, desetikorunovou bankovku a zašeptal: „To je na přilepšenou, bratr to nemusí věděti.“ Samozřejmě, že jsem venku dar přece bratrovi odevzdal, ježto byl přilepšením celé naší rodině. Tolik vydělal bratr při namahavé práci za týden. — Jak jsem později se dozvěděl, dostal bratr při této návštěvě dvacet korun, aniž zase já bych něco zpozoroval. Případ tento uvádím z toho důvodu, aby osvětlil, jaký byl Bráf při udělování podpor. Nečekaje velkých dávek poskytoval dobrodiní tak, aniž kdo jiný o tom měl tušení.

Ke svým služebným byl velice laskavým, nestrpěl v rodině líbání rukou, jak tehdy bylo u služebných zvykem a dopřával jim času k zábavě. Říkávala mně jedna z nich, že často byla-li taneční zábava, pobízel je slovy: „Tak co, děvčata, už hrajou, půjdete?“

Z uvedených zde několika z nespočetných příkladů vysvítá, že demokracie, která vedle jiných výkladů znamená, a snad v první řadě, sílu lidskosti, nemůže býti jako vlastnost upírána Bráfovi, jenž ze skrovných začátků svou neúnavnou prací a všestrannou působností získal si jména jednoho z největších národohospodářů a jehož celý život dokazuje, že ač zaujímal největší postavení, přece svým konáním, ne slovy, nýbrž skutky byl pravým demokratem.

Bráf milovníkem zvířat.

Dr. Albín Bráf ve své prosté, dobrosrdečné povaze nevyklučoval ze své lásky ani zvířat. Častokráte se vyjadřoval, že zvíře jest upřímnější než některý člověk

a stal-li se případ, že z materiálních důvodů byl utracen život člověka, tu připomínal, že u zvířat se něco podobného státi nemůže.

Když uviděl na ulici státi koně, nikdy nepřešel, aniž by se u něho nezastavil a jej nepohládil... Zvíře nesměl viděti trápiti. V Roztokách měli ve vile králíky a tu když jednou kuchařka připravila jednoho z nich k obědu, musel býti Bráf přelhán, že jsou to telecí řízky, aby ho jedl, jinak by se to sotva stalo.

Bráf měl velikého černého psa jménem Bivoj. Bez něho nikdy ani ve Vídni na procházku nevyšel. Měl ho velice rád, ačkoliv mu také někdy způsobil nepříjemnosti. Jednou v Roztokách pokousal Bivoj pasoucí se kozu. Bráf ovšem zaplatil na místě odškodné tak veliké, co stála koza a doma chtěl Bivoje potrestati. Vzal karabáč a po napomenutí dal psovi, aby si napříště zapamatoval, že nemá podobné věci činiti, jedinou menší ránu karabáčem. Ale v zápětí litoval svého činu řka, že zvíře z toho přece nemůže míti rozum.

Jednou se zase stalo, že přišel Bráf později k večeri ze schůze Zemského pojišťovacího fondu císaře Františka Josefa, kde byl předsedou jeho ředitelství, tašku se spisy odložil na židli v předsíni a nechal ji tam opomenutím přes noc. V předsíni spával Bivoj, který do rána všechny spisy z tašky vytáhl a některé z nich i poškodil. Bráf spatřiv toto dílo, z počátku se na psa zlobil, jelikož se musil za poškození spisů omlouvati, ale později dával k dobrému, jak má učeného psa, že dovede po svém způsobu pročítati spisy.

Když někdy pes něco sebral v kuchyni, působilo to Bráfovi velikou radost.

A Bivoj, který svým instinktem vyzozoroval dobré srdce svého pána, líhal u jeho nohou, ať pracoval či při jídle a často mu dával hlavu do klína, projevuje tak důkaz přátelství. Měl-li jíti s pánem na procházku, tu vždy štěkotem dával radost na jevo, což šel-li s ním jiný, nečinil. Řeklo-li se mu, že pán jde, tu nedal se ničím zdržeti a spěchal ke vrátkům, aby ho uvítal a čekal, nedávaje se odvolati, dokud pán nepřišel.

Když se ho pán zeptal, jak mluví pes, tu radostným štěkotem odpovídal.

Při úmrtí svého pána nechtěl Bivoj nikoho kromě choti Bráfovy k mrtvole pustiti a vytím dával svůj stesk na jevo. Potom zůstal smutným, radostného štěkotu nikdo od něho již neuslyšel, přestal žráti a v krátké době zahynul.

Jiných a jiných příkladů dalo by se uvěsti ze soukromého života Bráfova, ze kterých jest zjevno, že Bráf, který neznal nenávisi, dovedl oceniti dobré vlastnosti nejen u lidí, ale také u zvířat.

Poslední okamžiky Dra Albína Bráfa.

Dr. Bráf, jsa tělesně spíše slabší konstrukce, často za svého života trpíval silnými katarhy, následkem čehož i dech jeho býval chatrným. Tyto úkazy však překonával neúmornou prací a jen v řídkých případech, když bylo nejhůře, zůstával ležeti.

Až v Görbersdorfu, kde dlel u smrtelného lože svého jediného nejmilejšího syna Václava, počaly se i u něho jeviti zřetelněji známky jeho nemoci. — Jistě že k tomu přispívalo utrpení jeho syna, který mu byl na světě nejdražším. Jeho slova obsažená v dopise z 20. května 1908, adresovaném prof. Dru Grubrovi

„doufám, že tu největší ránu, kterou pro mě život měl, přečkám“, svědčí o jeho bezměrné lásce k jeho dítěti. — Jeho smrt snášel na venek statečně. Při smrti ani při pohřbu nezaszlzel. Srdce mu pukalo, avšak slzy neuronil. Že vnitřně trpěl nesmírně, svědčí to, co vypravovala mně † sl. MUDr. Anna Bayerová, jež dlela v rodině Bráfově. Často prý po smrti Václava překvapila jej zamyšleného v nesmírném bolu, an vzdychaje pronáší slova: „Ach jo, můj ubohý Václav.“ Není pochyby, že toto utrpení mělo velký vliv na onemocnění Bráfovo a můžeme tvrditi, že vlastně ránu, o které psal prof. Grubrovi sice přečkal, ale ne na dlouho. Veřejná politická činnost a zase neúporná práce, v níž hledal zapomenutí, zdánlivě odvracely jej od uvědomění si svého utrpení.

Za druhého jeho ministerství, které s poukazem na svoji chorobu nechtěl a neustále odmítal přijmouti, propukla již nemoc Bráfova znatelněji. — Když demise jeho byla zamítnuta, odebral se na radu lékařů v květnu 1912 na Semmering. Sám doufal, že se zde zotaví a těšil se, až mu bude lépe, že se dají vyvézti na okolní kopce.

Zde navštívil ho kníže Jan Švarcenberg se synem a on říkal jim, že sice zde ještě ven nevyšel, ale že si jistě Semmering ještě prohlédne. — Avšak druhého dne přišel prof. Dr. Maixner, jenž ho léčil a tomu se stav Bráfov neličil. —

Náhly obrat počasí způsobil spíše zhoršení než zlepšení choroby. Nohy začaly otékati a bylo hůře a hůře. Tu pocítil Bráf touhu odebrati se do Roztok, kde býval nejraději. Byl tudíž převezen automobilem do Vídně, kde chtěl se zdržeti jen chvíli, co by zavazadla byla dána do pořádku. Avšak zhoršení nemoci jeho bylo příčinou, že se pobyť prodloužil na týden. To už nemohl vůbec choditi a musel býti na vozíku dovezen do salonního vozu vlaku, který mu dal k dispozici tehdejší ministr veřejných prací, odborový přednosta ministerstva železnic Trnka. Ani za tohoto stavu nebyla opětně nabízená demise přijata. Bráf byl prostě nepostrádatelným. Ministerský předseda Stürgh vyslovil se, že jest mu milejším na loži choroby, než jiný v úřadovně ministerské.

Od 5. června 1912 začal tedy Bráf úřadovati ve své vile v Roztokách, kde bylo zřízeno telefonní spojení s Vídní a kde mu byl přidělen k vedení korespondence nynější odborový přednosta min. zemědělství Dr. Gerstenkorn. Tak byl nucen Bráf až do své smrti zastávati zodpovědný úřad ministra. Jsa těžce nemocen vyřizoval a podpisoval důležité spisy. Jen neúporná práce byla Bráfovi životním údělem.

V Roztokách léčil jej prof. Dr. Maixner a za jeho nepřítomnosti prof. Dr. Münzer, jenž zde dlel na letním pobytu a jenž prohlásil, že katastrofa jest neodvratna. Prof. Maixner nikdy neprozradil pravého stavu choroby Bráfovy, což bývalo jeho zvykem u všech nemocných, které léčil.

I nemoc svoji snášel Bráf statečně. Jen svoje nejbližší litoval, co s ním zkusí a často prohlašoval: „To jsem mrzák, co?“ Poslední čas nerad přijímal návštěvy, jakoby se styděl za svoji chorobu, ačkoliv před tím se dvéře nezavřely, co přicházelo návštěv ať úředních, přátelských či prosebných. — Nejhůře bývalo v noci, poněvadž Bráf nemohl spáti a celé pro něho jistě dlouhé noci prožíval v hovoru se svými opatrovníky. Poslední noc před 1. červencem 1912 byl již skoro v agonii. Celou noc mysl jeho zaujímala úprava otázky lesnické v Tyrolsku, která tehdy byla v projednávání. — Ráno se uklidnil a vzpomínal na odhalení pomníku

Palackého, kteréžto příležitosti měl se účastniti jako slavnostní řečník. — K polednímu poněkud zesinal a dech jeho stával se obtížnějším a v půl jedné pak se obrátil na bok a pronesl: „Tak dobrou noc, teď již budu spáti.“ Po těchto, jeho posledních slovech pak usnul na věky...

Klidná, tichá byla jeho smrt, jako klidný v poslední však době velikým utrpením stížený jeho život.

Ani jedno oko nezůstalo suché při jeho pohřbu, neboť každý cítil, že odchází člověk, který svou nesmírnou dobrotou, svou po celý život všestrannou, neúmornou prací si zasloužil, aby vždy „čestná po něm zůstala památka v dějinách člověčenstva“!

Hrstka vzpomínek na Dr. Albína Bráfa.

(Z vypravování mého otce red. Karla Novotného.)

— „Beneš Třebízský napsal v jednom spise: „Matrony římské vodily své syny k hrobům předků, aby z upomínky na jich život čerpali sílu k pracím svého národa.“ — Sem k hrobům našich předních vůdců a pracovníků nechť docházejí synové matek českých, aby se tu na jejich vynikajících příkladech učili vlast svou upřímně milovati a ve prospěch její nezištně pracovati. Ne lesklými frázemi, ne vyhledáváním toho, co nás dělí, ale upřímnou snahou hledati to, co nás v celek národní pojí, dospějeme ke kýženému výsledku. To vyhledával a o to se snažil vždy zvěčnělý ministr Bráf.“ —

Tak zakončil svoji řeč nad rakví dra Albína Bráfa na vyšehradském hřbitově starosta českých právníků Dr. Karel Novák.

Výstižná tato slova zůstanou mi vždy na mysli, vzpomenu-li na dra Albína Bráfa, jehož podobizna stojí na mém psacím stolku.

Třebaže tenkrát byl jsem příliš mlád, než abych mohl mluvití dnes o svých politických nebo přátelských stycích s drem Albínem Bráfem, přece k jeho velikému jménu pojí se intimní rodinné vzpomínky nejen na moje dětství, ale i celá řada drahých památek, zejména rukopisných, jež jsem dostal od svého, drahého, nedávno zesnulého otce Karla Novotného, redaktora „Venkova“.

Bylť tatínek velikým ctitelem dra Albína Bráfa a úctu ku jménu jeho vštěpoval i nám dětem. Není tudíž divu, že jméno jeho jsem znal, sotva jsem počal choditi do školy, a vždy, když jsem se zadíval na Bráfovou podobiznu v tatínkově pokoji, stál jsem před ní dlouho a s očima široce rozevřenýma.

Nevím, jaké myšlenky vznikaly tenkrát v mé dětské hlavě — ale dodnes utkvěl mi v duši mocný dojem obdivu a neskonalé úcty, s jakou jsem se díval k jeho obrazu.

Dnes konečně je odhalena na jeho rodném domku v Třebíči pamětní deska.

K této slavnostní chvíli kladu také i já svoje nepatrné řádky jako drobný kamínek k velkému obrazu mosaikovému.

Prosím jen, aby mi bylo prominuto, mluvil-li jsem někde příliš o sobě. Ale nejsem právníkem, ani národohospodářem. Veliký význam Bráfův dovedu chápat jen z obdivu jiných a nemohu tudíž jinak psát než upřímně, jak cítím. Nebudíž mi to proto vykládáno ve zlém.

* * *

Celé řady milých vzpomínek na moje dětství rojí se v mé hlavě, dívám-li se na několik malých lístků, psaných rukou Bráfovou....

Tyto lístky týkají se záležitosti, o níž budu vypravovati tak, jak ji diktoval mému mladšímu bratrovi do jeho kroniky:

— — — „Roku 1909 vracel se sv. Mikuláš ze své štědré pouti po zemi k nebeským hvězdám. Bylo to právě o půl noci ze dne 6. na 7. prosinec. Ve výši vytrásal prázdný pytel, z něhož vypadlo něco smetí a drobečků, mezi nimiž byl jsem patrně také já, neboť mne právě v tu chvíli našli na mamčině posteli. —“

— „Byl jsem pokřtěn před štědrým dnem v kostele sv. Lidmily p. kaplanem Skardou. Tatínek měl s mým křtem mnoho starostí. Nenapadlo ho prositi někoho, aby mi byl kmotrem, poněvadž již někteří jeho přátelé naznačovali mu po lopatě, že by tato přátelská služba nebyla jim zrovna libá. Tím nastával průtah s mým vstoupením do obce křesťanské, což maminku a babičku rozčilovalo. Tatínek to odnášel, neboť nálada byla proti němu. Měl ke všem předvánočním starostem řadu perných dnů. O této jeho nesnázi dověděl se tatínkův starý příznivec Dr. Albín Bráf. Čtyry listy Bráfovy svědčí o tom, že vyhověl tatínkově formální žádosti, aby mi byl kmotrem.“

— Dál vypisuje tatínek žertovným způsobem, jak v napětí udržuje celou rodinu a celé příbuzenstvo.

— „Maminka nechťic rušiti klid doby vánoční, ptala se, koho budu mítí za kmotra. Tatínek napínal její zvědavost. Hádala také babička a tetičky hádaly, ale neuhádly. Jak pak ne! Koho by napadlo, že mým kmotrem bude ministr orby a tajný rada dr. Albín Bráf.“

Do vínku dostal můj bratr od svého kmotra dra Albína Bráfa zlatou jubilejní stokorunu, kterou císař Frant. Josef I. u příležitosti šedesátiletého jubilea svého panování r. 1908, zástupcům vlády a ministrům vlastnoručně podal jako projev díků za blahopřání.

Těchto zlatých mincí ražen byl tenkrát jen určitý počet, a nelze jim dnes upřítí jejich historickou cenu.

* * *

Tak končí tatínek stať, kterou bratr Albín jako žák obecné školy dle diktátu zapisoval v objemný sešit.

* * *

Mimo těchto rukopisných památek na dra Albína Bráfa, jež týkají se tohoto kmotrovství, chovám ve svém majetku také několik dopisů psaných vlastní rukou Bráfovou a týkajících se jeho činnosti veřejné a politické.

Těchto několik dopisů pochází z doby, kdy býval tatínek odpovědným redaktorem „Hlasu Národa“, v němž dr. Albín Bráf uveřejňoval svoje články a národohospodářské úvahy.

Z jubilejního roku Bráfova 1911 pietně uschoval tatínek také řadu fotografií jako vzácnou pomínku na svoje časté návštěvy v Bráfově roztocké vile.

Dívám se na tyto obrázky. Leží přede mnou a srdcem mým táhne řada vzpomínek.... Vzpomínám a cítím, že mi oči zavlhají....

Od té doby uplynula již pěkná řada let, kdy nám dětem tatínek často tyto obrázky ukazoval a vyprávěl nám o Bráfovi, o jeho paní a krásné vile roztocké, jež tenkrát připadala nám jako pohádkový zámek — — —

— „V rozkošném údolí na jižním konci městečka Roztok při cestě od nádraží ke známé třešňové aleji skryto je v hustém stromoví za nízkou zdí s malými vrátky — neviděno a netušeno — letní sídlo proslulého našeho politika a národohospodářského buditele ministra dra Albína Bráfa.

Zde dr. Albín Bráf po řadu let trávil zasloužený odpočinek vždy po několika letních týdnech svých prázdnin.“ —

Tak vypravoval nám tatínek o svých návštěvách v Bráfově roztocké vile.

„Odtud sledoval se svojí ušlechtilou chotí paní Libuší Bráfovou, dcerou zesnulého dra Fr. Lad. Riegra všechny události dne. Jeť paní Bráfová výbornou pozorovatelkou a neujde jí ani sebe menší záchrva českého života. Uvažuje, přemýšlí, schvaluje a často i břitce kritizuje naše záležitosti veřejné, umělecké i literární. Často se stávalo, že četli jsme její úsudek v listech a revuích, aniž kdo tušil, že úsudek neznámého pozorovatele psala pí. Libuše Bráfová.“ —

Zvlášt v posledních dnech své těžké nemoci tklivě tatínek vzpomínával a vždy se rozhovořil o tom, jak nemohl odolati, aby si nevyžádal svolení k fotografování zahrádky a interiérů ve vile, kde shlédnul tolik zajímavých památek rodinných, předmětů starého lidového umění: nábytku, nádob, reliquií, různých výšivek a krásných drobnůstek.

Vzpomínal, jak ve stinné zahrádce u prostého dřevěného stolu sedával dr. Albín Bráf, před nímž zvolna se šoural pěšinkami huňatý Bivoj.

Před hlavním vchodem do vily stála na nízkém podstavci břečtanem obrostlém socha krásných, jemných linií. Staré umělecké dílo, do jista Braunovo. Důkazů na to není a nikdo neviděl, jak se do zahrady dostala. Když dr. Albín Bráf před lety vilu koupil, stála již socha na místě zastíněném vysokými stromy.

Dolejší část zahrady zdála se býti opuštěna. Malý altánek, listím zavátý kuželník, primitivní kroquet. Vše připomínalo, že zde bývalo veselo a živo. Tady hrávali si kdysi bezstarostně malí vnuci staříčkého Riegra — pozorování strýčkem svým i otcem, profesorem Bráfem.

Na jednom z těchto obrázků je zachycena část jídelny, v níž pestří se malované skříně, staré selské almárky s pěknými ornamenty, malbami květin, holubiček, zdobené kováním a umělými zámečky. Po stěnách starý dekorativní porculán, hliněné mísky s měkkým slovanským ornamentem.

Kolem dveří bílé záclony s vyšívaním moravským a slováckým a po stěnách náladové originály českých malířů vedle starých, věkem zčernalých obrázků svatých a světic v úzkých, prostých rámcích, jak vídali jsme je v chaloupkách našich dědů.

U okna zvláště pěkné zátiší. Stará pohovka filigránské konstrukce, několik obrázků a jiných drobných památek. Tyto věci byly dědictvím po staré paní mlynářce semilské, vzorné a pevné ženě českého Podkrkonoší — matce, jež dala národu velkého Riegra — — —

Ne bez mocného pohnutí rozpovídal se tatínek o tom, jak stanul tehdy v ložnici před úmrtním ložem Bráfovým...

Pamětní deska Dra Albína Bráfa,

zasazená na jeho rodný dům v Třebíči dne 18. září 1927. Jest dílem akad. sochaře Bohumila Víčka z Prahy.

Obzvlášt rád a s úctou díval jsem se ve svém dětském zanícení na fotografii, na níž se bělá v pozadí salonku sádrový odlitek sochy Riegrovy — mistrný výtvar Myslbekův. — Velký bronzový odlitek této sochy určen byl pro pantheon musea království českého. — — —

* * *

Končím svoje nepatrné řádky. V této knize je napsáno o dru Bráfovi — národohospodáři, učiteli a politikovi — mnoho vzácných článků a vzpomínek. Bude je dojista čísti každý. Mnohý však mnohému v nich sotva porozumí.

Ale chci říci jenom tolik: Z vypravování tatínkova poznal jsem Bráfa jako člověka, člověka velkého svým srdcem a dobrotou, a proto nemohl jsem odolati, abych tyto svoje reminiscence nevložil jako nepatrnou kytičku poměnek na hrob velikého muže, jehož život byl zářivým a světlým vzorem čisté a nezištné lásky k vlasti a k lidu, z něhož vyšel. — — —